

ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТКОМ
И НЕДЕЉОМ

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИН.
ИЛИ 1 КРУНА

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ
СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ И
ИНОСТРАНСТВУ

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слаати
Стеви М. Веселиновићу
проф. богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ
ПРИМАЈУ СЕ

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У МАЃЕДОНСКОЈ УЛИЦИ
БР. 6

БРОЈ 10 ПР. Д.

УРЕДНИК: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ

БРОЈ 10 ПР. Д.

Сјетно поје булбул мали
На ружиној грани витој,
Још сјетније вјетрић пирка,
По травици валовитој.

Тужно плаве звјезде јасне,
Ведрога неба по нозини;
Још тужније мисли моје
Разл'јећу се по даљини.

Ој, остане мисли моје,
Не тргајте груд ми ледну!
Јер су пушта мјеста она,
Бе ја љубљах ону чедну.

У хаз-башчи ђул је свен'о,
Нема сјенке оне више,
Под којом сам слуш'о некад,
Бе крај мене она дише.

Пресах'о је бистри поток,
Што ми жеђу често згаси.
Све је пуство, вихор само
Долијеће са уздаси!

Београд, у септембру 1898.

Осман А. Ђикић.

ПОЗОРИШТЕ У ПАЛАНЦИ

— Раде Домазовић —

(наставак)

(2)

И постаде позориште. Кавана код „Орача“ постаде славна и чувена, а улица, у којој је, она живља него обично. Сваки из радозналости прође туда, и тек завири у механу да види шта се тамо чини. У самој ствари у механи бејаше као и обично; а за прво време припреме су вршене у читаоници. Управитељ прави од хартије калнаке, Јова молер засукао рукаве у једном ћошку па молује шуму на неким даскама обложеним хартијом; Прока снајдер у другом крају шије одежлу за Светог Саву од неких старих постава; Миливоје тишлер прави сабље и мачеве од чамовине; глумац туца неку смесу те прави бенгалску ватру. Једни трче по вароши те траже старо огело, пиштоље, црногорске вапе, турске сабље. Кад погледате а оно се само ради и то са журбом.

Пуно је деце на прозорима и радозналих грађана унутра у читаоници: једни оду други дођу. Сваки кад пође тек слегне раменима, насмеши се па рекне: „Е, ајде, ајде, видећемо!“

Радило се ту не само дању него и ноћу, нарочито кад, после дугих преговора, друштво издејствовало код Косте бакалина, да добије петролеума на вересију.

— Гадни ђифта! љути се глумац, као да ће позориште утећи због његове киле гаса! — а за тим поче грдити механцију што му тражи новац за храну у напред.

— Свиње једне, и за њих вреди радити! — викну и тресну ногом о под с таквом жестицом, како само доликује ономе што игра „трагичне јунаке“.

Како тако прекршише све препоне и отпочеше пробе.

Једна је од највећих тешкоћа била, док се погодише ко ће играти Пелу у Стеријиној „Злој жени“, јер се није ни једна женска јавила. Сваки се осећа муњко па неће да игра жену. У мало није било и боја, али, Богу хвала, глумац надвика све и запрети да ће он посао баталити, ако га не слушају, и тако се та улога даде Јови молеру, јер су пронашли да он личи на Пелу.

— Пело, седи до мене! — дирну га Миливоје, кад он, после поделе улога, љут као ватра доврши ваше мововање неких прозора.

— Марш, џукело! Не лај! — одсече се овај оштро и замахну четком.

Сви се навели од смеха, а нико не сме да се насмеје, јер се боји свађе. По неки се тек дочепа врата па викне:

— Пело, не љути се! —

Псује Јова све што му на ум дође а чепљара гађа четком, и скочи да поцепу у љутини све што је радио.

Опет нова врева и галама. Једва се споразумеше, да је то шала и да се не љути, после дугих глумчевих објашњења

— Свака улога мора с љубављу да се игра, декламује глумац, завршујући своје поуке о уметности!

У кавани код „Орача“ све спремно. Направљена бина од дасака уз врата читаоница, на које ће глумци улазити и излазити пред публику.

Пред вратима каванским је г. Ивић, те причекује госте као управитељ.

— Нек ти је са срећом, Јово! вели му једна тетка улазећи унутра, врло озбиљно.

— Хвала! одговара овај у басу још озбиљније.

— Почесмо, а? — говори г. Спира здравећи се с управитељем.

— Трчи још за једну клупу, виче глумца чешљару. —

— Па у име Бога! — одговара Ивић Спири и окрете се унутра кафани те рече да се иде код Стеве берберина за клупу.

Као што видите ту шале нема. Дошла већ и публика.

Ушао и управитељ унутра, јер се не нада више посети. Чека се само на почетак.

Један дечко носи вино у стаклету и по наредби управитељевој служи публици.

— Деде, служи г. Спири. —

— Хвала; нека ти је дуговечно! — одговори овај пошто неси чајну.

— Дај чича Гаври једну. —

— Нека море, баш не могу нешто; тек дођох теби за љубав!

— Хвала ти, ал' де попи једну: добро вино! —

— Е ајде; срећно ви било и дуговечно! Да Бог да на велики степен дошли — благосиља Гавра.

— Дај Боже! — одговара смирено Ивић сав срећан.

— Хајде почињите Васо — викну кубециском калфици стриц, кад Васо извири на вратима читаонице.

Почела је и представа. Дечко служи и даље вино, а публика пије и смеје се, да већ мислиш све ће пући. Нарочито Јови што игра Целу.

Срету шустера игра глумац и да би га боље представио пијана, то се опио и сам.

— Како се овако направи пијан, па петна као пијан човек!? — чуди се чича Гавра.

Остали глумци на бини пренуше у смех кад то чуше, а нарочито они што вуре кроз ошкринута врата читаоница.

Суфлер говори из рупе између дасака, која је за то и намењена, али га глумци и запитају кад добро не дочују.

— Цела му полети у очи — говори суфлер.

— Не мувај се! — виче један у читаоници, јер хоће да га гурну они други да боље виде.

— Тутите ви тамо, не чује човек! — саветује их суфлер, а Цела клима главом и чека да јој суфлер наново каже.

— Цела му полети у очи — довикује суфлер.

— Цела му полети у очи! — изговори Јово меланхоличним, тужним гласом, климајући главом.

Глумац севну очима од љутине и значајно одмахну главом, док се тек Цела присети, цикну колко га грло доноси и потрча на Срету:

Громогласан смех разлеже се у публици.

— Где ти, опака Јове! — вичу неки.

Игра се даље.

— Цела кија! — виче суфлер.

— Пела кија — понавља Јова.

— Та кијај, мамлазе, чујеш што ти се каже! — гуиња глумац.

— Не кијам ја, ти треба да кијаш! — одговара му Јова љутито.

Глумац га крадом муну ногом испод стола и промрмља: — кијај, животињо! —

— Питај га ко кија — брани се Јова.

— Пела, Пела — чује се суфлер.

Јова се сад намести, диже главу и кину.

Игра се настави даље.

— Готово да се иде — рече чича Гавра и диже се. Глумци прекидоше часком игру и погледаше на ту страну.

— Седи још мало, задржава га г. Ивић —

Почеше да се дижу и остали и опраштају се с онима што остају и са управитељем, па довикну и глумцима:

— Е лаку ноћ! баш се и смејасмо! —

— Лаку ноћ! — одговоре и они да се не замере.

— Деде попиј још једну, вуди управитељ некога и на вратима, да га придобије и за други пут.

И тако мало по мало одоше сви пре но што се представа свршила.

Давате су још две три представе после тога, али посете све мање. Ко је био један пут, тај не дође други пут, јер сваки држи да то треба један пут видети, као год и чудовишта што приказују на вашарима.

Па ипак се одушевљење код младих људи не хлади. Раде они неуморно.

Прођоше поред чешљара Саве, а тек иза тезге се чује глас, рецимо:

— Ја част своју морам крвљу опрати! —

То Тоша његов калфа учи улогу, а шегрт стоји на вратима, па пази да газда не наиђе.

Чудите се и идете даље; тек пред кубециницом вас тргне дрека:

— Удри, неверо, у ове слабе груди! —

Још се већма чудите, кад тек наиђете пред мумијски дућан, а оно се слегао силан свет, па гледа и слуша што није чуо.

Газда Цоне ошамарио калфу, а овај протестује и прети како ће се осветити.

— Тој ли те плаћам, свињо погана, да ми се дереш по дућан као луд! Све ће ми муштерије попудиш! —

— Немој ти никог да грдиш и да бијеш! — вели калфа.

— „Да ви'ш како Милош туче!“... Да ви'ш ти сад како газда Цоне туче — виче газда Цоне што га грло доноси.

Мало по мало распали се и калфа, изгрди газду што боље уме, па оде из дућана.

Могли сте опет једном слушати, како се куварница у кавани код „Плуга“ завадила с газдарицом.

— Ако ви тако мислите, мени позорните не гине! — прети куварница.

И збиља само да оде дочекали би је раширених руку.

Једним словом преобразио се цео град. Мало у којој кући да нема свађе и галаме. Газде вичу на калфе и шегрте, оцеви на децу. Млађи и старији свет је на ратној ноzi.

Управитељ Ивић покрпао се са својом женом на брука једна, — пуца цео град. Није жени ни лако ако хоћемо право. Од како је позориште отпочело нема она мира по вас дан; а по сву ноћ, као што се она жалила суседкама, седи сама као скот, „па и скот то не би трпео“ говорила је она.

Код ње се једном искупиле жене, а она се жали:

— Те хајде шиј одежду, те хајде туцај смесу, те ово те оно, па чак јуче каже да му правим неке перјанице за војводе. Баш, верујте, не можеш да данеш; ето нисам, од како то позориште дође, про- тинула иглом.

— Баш се и ми чудимо, како можеш да под- несеш, тој „штрапац“ толики?! — говоре оне остале.

— Море то ништа, него чим вече, он у позо- риште, па до неко доба чекај, чекај, па кад дође устај те отварај врата па прозебох, ето кашљем једнако! —

— Мука, Бога ми, вели једна, то није ника- кав живот!

— Па што му не кажеш да се остави? — предлаже друга.

— Ко ме, је а' њему?!... Воли он позориште и оног брљавог глумца него мене сто пута! — рече јетко Ивковићка, а сузе јој заблесташе у очима.

— Е, е, шта се учини, ако ко Бога зна! -- вичу друге и климају главом тужно и као са неким изразом саучешћа на лицу.

Ето са тих су се разлога дешавале свађе између Ивића и његове жене и једно вече дошло до тога, да је Ивић опалио жени шамар.

Играо се бој на Косову. Ивић седео по подне код куће и учиво улогу Милоша Обилића. Он шета по соби из краја у крај, застајкује, лупа се у груди, изговара поједине реченице тако јако да се прозори тресу. Жена седи у крају, плете и гледа шта се чини од човека, а љута као ђаво.

— Ја невера никад био нисам! -- виче Ивић, и дигао једну руку у вис.

— Што не гледаш ти, Бога ти, да купиш дрва? — пита га жена оштро.

— Излази Вук, говори лагано Ивић даље, не не, Милош опет излази.

— Што ти је, Бога ти, те излуде! — рече жена јетко.

— Ухватићу Вука Бранковића!... — декламује Ивић даље и не осврћући се на женине речи.

Дошло вече а он се спрема да иде. Мора ићи, како ће бити косовски бој без Милоша?

Жена стаде викати и псовати и запрети да неће врата отворити.

— Мораш! — цикну Ивић и полете на њу срцем Обилића.

— Нећу да отварам, торњај се куд знаш као сваки луд човек!

— Ко луд? —

— Ти! —

— Зар ја луд! Цикну Ивић жаром Обилића и шамар пуче.

Ко зна овакве прилике, тај само може зами- слити колико је злих последица било за Ивићеву кућу због тога шамара.

Главна је да знате, да је Ивићева жена отишла оцу а њега оставила

Пошто је г. управитељ Ивић опалио шамар жени и отишао да игра Милоша био је свесан свега, шта отуд може да изађе. Нико није знао шта му је, јер сви су оценили, према игри, да је Ми- лош незгодан.

Кад се врати с представе кући затекне кућу празну; жене нема.

Да се ко од публике вратио за њим с пред- ставе имао би шта гледати.

— Тако будало! — дочекао га је прекорно отац још на вратима.

Онда га стаде грдити, а он оборио главу, па нити шта слуша нити шта уме да мисли, а осећа на себи терет, голем преголем.

— Ето шта учини с твоју млатњаву, шанавко! — грди га отац.

Ивић се у том тренутку осећао као у неком страшном сну, а презирао је и себе и позориште и глумца и цео свет.

— Ах, Јово, будало над будалама! — рече о- чајно кад му отац оде из собе, па паде на постељу. Ко зна шта је мислио, али тек сву ноћ није спавао.

Сутра дан се у граду говорило само о том до- гађају. Знао је он то, и то је чинило његов поло- жај још тежим.

Није излазио никуд из куће, а позоришту је послао оставку у којој вели да због слабог здравља и породичних ствари не може и даље остати упра- витељ. Интересантно је што и у таквим околностима стил његов гласи: „много жалим, што не могу да и даље будем на важној услузи својом спремом том позоришту“.

(Свршиће се).

ШТО?

Максимилијан Берн.

Што ме мисли вазда теби носе
Није поглед и сјај што те врти,
Није мирис твоје златне косе
Није стас твој узорит и врти.

Мене теби вуку силне моћи:
Тужни глас што сетно, тужно звони,
Е'о славујев пој у тихој ноћи
Што у срце продире и рони,

Лице свело и те сузне очи
И бои уздах што ми поглед прати,
Што о души пламеној сведочи —
Која пати, безгранично пати.

М.

ДОСАДЕ У ПОЗОРИШТУ

од
Н. А. Лејкина

„Молим за седиште, али ако је могуће ближе позорници.“ обрати се благајнику александринског позоришта намргођени господин лимунова лица, подвезана црном марамом.

„Ево То је у петом реду, али одмах до приземне ложе.“

„До приземне ложе? Хвала лепо! Нећу ни пошто. Та истом прошле седмице пала ми је на главу с четвртог сирата ливана кугија с бонбонама и огребала ме по лицу. Падне ли доглед, убиће ме на месту.“

„Онда узмите у последњем реду, треће седиште од пролаза.“

„Дајте ма и у последњем реду; ипак је боље.“

Намргођени господин плати, уђе у позориште и седе на своје место.

Недеља је и посетиоци су „недељни.“ Позориште као набављено. Поред намргођеног господина седе трговац а до њега жена му. Ма да трговац има нов капут, удара на рибу, а глава му базди олајем којим је косу јако намазао. Намргођени господин поче мирисати, гледа под седиште.

„Шта то мирисаши, господине?“ вели трговац „То се осећа јестивна ствар а ништа противно. Не тражи, то је од мене, јер ја тргујем том робом.“

„Али хоћете ли бити тако добри, да пропустите до мене супругу а ви да седите на њезином месту?“ моли господин. „Мени се управо стужује од олаја.“

„Зар га не волиш? Е, то је грешно, јер га принађујемо Богу у кандиду. Не учинаћу ти по вољи.“

Трговац и жена му изменише места.

„Само ме немојте дохитати лактом, знате тугаљива сам,“ моли жена и јако заудара белим луком.

„Госпођо, ви јако ударате на бели лук... Молим вас немојте говорити са мном.“

„Та шта је с тим? Па то је јело. Јела сам га с рибом... Сад су посни дани.“

Завеса је још доле. Јамачно ће играти какав „костимни“ комад из староруског живота. Испод завесе појављују се час црвене, час опет зелене ципеле глумаца. Између трговца и жене му појави се спор: чије су то ципеле.

„У зеленим ципелама је, мислим, Леонидов, када игра крвожедне улоге — нагађа жена.“

„Не лунај! зар може бити Леонидов у зеленим ципелама, када игра крвожедне улоге? продера се трговац. „За крвожедне глумце морају бити црвене ципеле. А то је, држим, Нилски у зеленим ципелама. Видиш, и нога му се види са сребрним потпетицама. Које другом дају сребрне потпетице? Никома.“

„А може да је то Полонски...“

Полонски је такођер од крвожедних. Може да је Зубов; у осталом тај воли жуту боју.“

Дуже се завеса. Намргођени господин седео је у последњем реду и за то дељима окренут улазу. Унутра почеше се гурати бесплатни гледаоци. То су знанци „позоришних“ и „полупозоришних“ слугу. Из двојнице баздила је ракија; причаше један другом, колико је ко попио и спремаћу се негоне да „помажу.“

„Красан човек! Данас сам играо с њим биљара у „Јевропи“... помози му; чим издуши последњу реч и оде с позорнице — удри у пљесак.“

То ће и бити. Руке су ми здраве!“

Намргођени господин врполи се. Досађују му. Крај њега седе девојка склопљених очију. У најзанимљивијем тренутку наже се њему и упита га:

„Реците ми, молим вас, хоће ли и Петрин играти? Немам листе.“

„Не знам, госпођице.“

„А да ли је он жењен или је момак? Једном сам се с њиме срела на машкаради, али њему не беху све козе, па је ћутао. Али немојте лоше разумети... На правој машкаради. У рукавицама, заручни се претен није видео. Не знате?“

„Не знам.“

„Кажу, да је у њега заљубљено седам трговачких жена и три грофице. Је ли то истина?“

„Не сметајте ми, за Бога!“ париче намргођени господин.

„Ах, Боже мој, каква строгост! Девојка с вама о нежном предмету, а ви се ердите...“

„Та оставите свој нежни предмет и дајте ми мира“...

„Свој! шта би био мој? Сви кажу, да је диван.“

Они у позадини отпечинју с девојком разговор.

„Госпођице, сада имамо нежнијег глумца и дивнијег“

„То мислите Сазанова?“ окреће се девојка. „Молим вас, прођите се, њега сам већ престала обожавати.“

„Не, не Сазанова, већ Паншина; тај ће га претећи десет пута.“

„Ах, Воже, та то је робија!“ узвикује намргођени господин, скочи и не сачекавши краја чину, побеже у бите. У бите-у батрга некакав пијанац.

„О, мој познаник!“ кличе му овај. Чујте, јесте ли били код Каролине Карловне онда, када ми тамо смакоше златан сат?“

„Никада нисам био тамо, господине!“

„Гледајте само, каква сличност! Тај господин такође је имао подвезану челулет, баш као ви.“

Намргођени господин побеже у кут само за пушаче, али га пијанац и ту нађе, па се прокриви: „Пијмо, брате, у здравље глумица, које ти се допадају.“

Господин узмаче испред пијанца и удари на гледаоце, који се враћаху. Чин је свршен. Неко гурнут с леђа, ћушну му упаљену цигару под нос и рече: „Pardon!“

„Боље је да одахнем на своме месту“, помисли намргођени господин и оде из бите-а.

Седе у седишту, а већ је пред почетак новог чина. Пошто је на самоме крају, то га читав ред гледалаца он краја. Тројица му егадоше на жуљ. Једна дама, пролазећи на своје место, спотаче се и право њему у крило.

„Госпођо! То је сувише!“

„Па шта да радим, кад је тескоба! Та нисам навлази. Ја сам жена удата.“

Најзад сви седоше, отпоче чин. Трговкиња извади из цена орах и покушаваше да га зубима разбије, па пошто не могадијаше, пружи га мужу. Трговац се мучио узалуд, па рече:

„Замоли ту тога господина. У њега су зар млађи зуби. Нека га срца.“

„Чујте, трговче, јесте ли поманитали?“ плану намргођени господин.

У том глумац доврши монолог и удали се спозорнице.

„Браво! браво!“ заграјаше они у позадини, уздижући се на прете и бесно запљескаше над самом главом намргођена господина, а један се од њих тако размахну, да га је ударио свом снагом.

„То је грозно! Доста!“ И намргођени господин шкрипну зубима, скочи с места, па истрча у ходник.

„Мој плашт, брзо плашт!“ довикну слуги, па заогрнувши се, наже безобзирце из позоришта.

Срет. А. П.

ЛЕПА НЕИТАКЕРА

мисирска приповетка

(НАСТАВАК)

(3)

У округлом простору је горела само слаба луч, кад јако погружени свештеници ступише на земљу, која је замињавала камени под у светињи над светињама. При дрхтавој светлости дође висока гомида, што се тајанствено узвисила изнад мрамора, још загонетнија са својим свлним борама. Пред њу поставише св. ковчег да онде лежи непомично читаву годину дана, надоше сви на колена шапућући у молитви сваки час речцу: И-ха-хо, и наста богослужење изнова. Срца се напунише вером и побожношћу, душе се винуше у небеске висине, тајност божанства обузе све и завлада тишина, свечаност и све у храму испуни свест присуства самог божанства.

А кад се и ти обреди свршише, повукоше се сви из светиње, а у њој завлада онет мир и тајанственост.

Но не потраја дуго, кад се зачу шум... велика завеса што је заклањала спередан улаз, полако се помакну а иза ње ступи у храм и његовим тајнама висок младић, па се опрезно првмаче светом киту и кутији, што је стајала пред њим. Стресе се, али свест и воља му се поврати и он се сагну најпре ковчегу, жељан да отвори светињу, коју сила прастарих и божанских закона забрањује световњаку и додирнути, а камо ли завирити у њен садржај. Него кад се он сагну, указа се иза завесе, откуд је он дошао, и друга првљика зеленкастих живих очију и погнута тела, те се поче њему примичати. Младић подигну тенки заклопац од ковчега али он шкрипну, како се није одавна отварао, и уједно осети он за собом нечији брз дах. Он се нагло окрену, и угледа за собом човека у белу оделу свештеничком. Руку је уздигао и у њој се светлао сјајан нож. Младић га препознаде, згрози се, али још пре но што је могао викинути, згоди га гвожђе и он у паду пусти од себе очајан, загушљиви крик. Него руком је грчевито држао заклопац св. ковчега па га повуче собом, превали га и по поду се просу његова скривена садржина: обична, замуљена Нилова земља.

Него па те необичне гласове похита неколико свештеника, што су чували стражу у храму, и засташе зачуђени и изревађени на прагу светиње над светињама. Свети ковчег обешчашћен, првосвештеник држи у једној руци крвав нож а другом упире на човека, што у крви лежи на земљи. Похиташе да га подигну.

Кад му се приближише, препознаше са ужасом у њему самог свог омвљеног — фараона Ментесуфа. Они га немо подигоше и пронеше крај застртог кина, који се и на даље

тајанствено дизао у свој својој нерешеној загонетци. Слаб пламен од уљанице у тај мах се љубни и јаче засветли, и са блиставог мраморног подножја засветлеше златни хијероглифи: — ни један смртни човек није подигао мој вео!

3.

Мисир се завпио у црно, смрт фараонова се огласила по свој држави. По улицама иду у гомилама жене, замале косу блатом и лелечу лупајући се у прса; људи навукли на себе изношене хаљине, па их у знак туге раздерили на прсима, свештеници престали метати браде и косу, већ иду онако обријане главе. Свуда завладала жалост велика чак се није назило ни на убичајене поздраве.

Али права се туга усередередила у краљичиним одајама. На узвишеном душеку, покривеном лавјим и леопардовим кожама, почива дивна краљица Неитакера, чију лепоту слави послушни мисирски народ исто онако силно, као и доброту умрлог фараона. Око ње седе на ћилимима многе дворкиње распунтене косе. Једна се од њих одвојила, села пред краљицу па уз танки глас сребрних жица са медене харфе нева тужну песму: Твоја рука држи моју руку; ал глас: заневала мала ластва, да те више за ме нема! Не иди, ерећо, још од мене, остави руку своју у руци мајој, дико...

У соби влада полутама. Дивни изглед на уметне краљевске вртове и околне грађевине од углачаног, руменог мрамора, што онако силно одбијају сунчане зраке, затвара мрачна завеса. Пред лицем кућевног бога гори света ватра у великом свећњаку, ошћеном логевим лишћем, немирним пламеном, шири марије и слабо осветљава смећу лепоту растужене краљице.

Већ седамдесет дана траје жалост. Лешина краљева се већ балзамовала, спрењене су биле и свечаности за упој, заказао се и дан за велики суд, кад ће над мртвим телом фараоновим најодличнији људи из читаве државе оценити његов рад и живот и праву му успомену предати историји и папирусу. Па дође и тај дан, који се с великим нестрпљењем одавна очекивао, јер неке чудновате приче кружиле су о смрти фараоновој, и оне су све пуниле зебњом и радозналешћу. Простаји су, истина, само већала о томе, да ли би могло бити могућно да краљ није умро природном смрћу; одличнији су знали да су га нашли убијена... није се извесно знало где... само у рани је био свештенички нож, па за то се не тражи убица. И сада, ту је било отворено поље нагађању: шта се ту могло догодити. Многи, који су хтели да даду себи важности, говорили су да они знаду све, само — такве ствари нису за говор. Чак се и у женским друштвима говорило о томе, али с тих неизвесних питања се брзо пренило на неку изванредну тканину у коју је мумија замотана и што ју је сама краљица откала од пређе, којој је сваки комад био састављен од 360 нити... на послетку, ко зна, више су пута знале додати, да ли и ту има шта негине. Колико се тог каже, само што свет није више тако невин, да у то све верује.

Али ако се убица није тражио јавно, трагао се тајно. Неитакера је обећала велику награду оном, ко јој га докаже. Али то није помогло ништа, тајна је остала тајном.

На Неитакеру је ужасно утицала смрт фараонова. Љубав његова угасила се за њу баш онда, када јој је највише требала. Много савлађивања ју је стало док се само привукла на ту страшну збиљу, да њега више нема. Свој оп-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

станак тако је својила с његовим, да није ни престављала себи, да би могла постојати без њега. Њом завлада дубока туга, која роди у њој неку страшну равнодушност према свему, почевши од ње саме и њена живота. Као што се оно растопи снег на абисинским планинама кад га угреју топли сунчани зраци, или као што оно јак ветар угаси пламен, тако дође и Нентакери да ће се расплинути од жалости за Ментесуфом. Ни у чему није налазила забаве, ништа је није могло покренути из њене једноликости, чак ни свест онога, на што је до сад стидљиво али и с поносом и с срећом погледала: да ће до скоро постати мати, ни за какву жељу није знала, сем једне: да се доскора састане са својим Ментесуфом ма било и на пољанама блаженства.

Али кад се приближи дан великог суда, јавила јој се чешће једна мисао: да замоли првосвештеника Усуру, да јој већма прослави фараона, који га је обасуо својим добротинама. Али ако неће њему за вољу, нека бар њој за љубав испаше у папиру што лепше његов живот. Него ма колико јој се незнатна чинила та намера, опет је није могла извршити. Истина, код Усури је одрасла, шта више: док није упознала Ментесуфа, мислила је да воли његова сина Аменија, па и сада јој је у њеној жалости Усури долазно сваки дан да је теши и доносио јој од свог сина лотосова цвећа, али га замолити није могла. То његово долажење га није приближило, него удаљавало од ње... она је опајала на њему нешто мачје, полмукло, лукаво, па чинило јој се и као да нешто намерава с њом... одрасла је код њега, али никад није осећала толико бојазни од њега нити је оназила што подозриво на њему. Да ли за то што га онда није смела мотрити; јер му је морала бити захвална и поштовати га, или — можда је у овој несрећи изгубила наклоност за дружење с другима?

Последњи гласи тужне песме јекнуше двораном и изгубише се у суседним просторијама, а Нентакери се растужи. Сети се прохујале среће и очи јој засузише.

Него тад ступи у дворану Усури. Овај пут је дошао без цвећа. Приближи се Нентакери и са учешћем је запитала: — Па шта мислиш, кћери мисирска, сада радити, кад он збиља оде?

Нентакери уздахну, пред очи јој изађе Ментесуф у свој својој доброты. Сети се мисли што их је изазвао рефлекс песничких мисли у тужним мелодијама, па под њиховим утиском одговори му:

— Шта ћу? Узети гениј свој, душу и срце и дати их лотосу, па кад отвори у вече свој модри цвет, нек се из њег дигну на месечевом зраку до Хероса, да их превезе њему...

И док је тако говорила, одважи се да замоли Усура за оно што је одавна носила у свом срцу. Него кад већ хтеде да рекне дворкињама да се уклоне, махну им и Усури руком да оду, а она зачуђено погледа у њега.

Осташе сами. Усури седе до ње и читав му изглед уједаред доби у себи нешто гинко, лукаво. Нентакери осети од њега одвратност и зажели да се удаљи од њега. Није ни помишљала да искаже своју жељу.

— Видиш, започе Усури, за то сам и дошао до тебе да ти рекнем шта треба да радиш. Можеш и сама погодити, зар не читаш из увенулог лица Аменија, да му нема дуга живота, ако му ти не додаш лека. Не користи тужити, њега не поврати више, па спаси бар спротог Аменија, који

за тобом гине. А и ко би ти био пречи, ни брат сестри не може бити ближи него он теби, па с тога спаси га и пођи за њега. Нентакери је ћутала јер је мислила како је све узалуд, та она и тако не може дуго преживети овај губитак. Иначе Аменија је она подносила, али заносила се није њим никада. А кад јој сада отац спомену њега, туга њена прошири се и на његову особу, и — она га је жалила што је и он несретан. Али њено ћутање је Усури другојачије, по себе повољно тумачио, па за то настави: А чиниће ти Амени што год зажелиш. Ако те је Ментесуф називао, он ће те поштовати, ако те је Ментесуф истинито љубио, он ће те обожавати. Ни једна ронкиња не ће ни ући у твоје дворе, читав ће живот бити низ уживања, дане ћеш хиљадама*) бројати.

— Немој, Усури, даље говорити. Све је узалуд. Ја га зовем Ма-и-хоа (дођи патраг), али кад он не може мени доћи, могу ја њему...

— Па зар је твоја љубав према њему тако силна да би могла чак и живот жртвовати за њега, запита важним гласом Усури и онет зашкљепи зеленим очима. Кроз ону таму је севала из њих ватра.

— Све, рече Нентакери задовољна собом, јер свест о томе је умевала сласти, а такви одговори су јој годили, јер је у њима она налазила више утехе него у свему другом.

— Ти имаш у себи неког ђавола којим заврћени мушкима главу. Ја знам како би се ти рада осветити убици Ментесуфином, па опет ти хоћеш то исто да учиниш с мојим сином. Ти си му кроз толико година допуштала да те љуби, примала си на повољно знање и била си вољна да пођеш за њега. Ти си сада слободна и можеш да учиниш оно, што ти и дужност и савест налаже да мораш учинити. Та погледај на дете, види шта хоћеш да учиниш и ти ћеш се згрозити од саме себе и мораћеш урадити што сада не можда захтеваш, него што те преклињем и молим да учиниш.

— Немој, Усури, да тако говориш, одговори му тужно Нентакери. Не тражи од пепела да поново букне ватром. Моји су дани већем избројани, а ни љубав ми нема више снаге да се обнови. Ти си долазио мени сваки дан па видиш какав ми је живот. Да ли се оваква мука дуго подносити? Па и шта би ти, зар за неколико дана да је још увеличаи тим, што би ме наговорио да пођем за Аменија? Ако му без мене нема живота, онда га ја врло, врло сажаљевам, јер у мени нема такођер више живота.

Усури је премишљао, па онда отпоче гласом, што год је могао тужнијим. Намера му је била јасна, и он ју је морао постићи.

— Што брижан отац покушава све да спасе срећу и опстанак свог сина, то му нико не може пребацити. Ти си упоредила мог сина с тобом, али како би било да ја упоредим тебе с мојим положајем? Истина, ти још носиш мати али доскоро ћеш бити, па ако ти нећеш да живиш већ из љубави према себи и Аменију, мораш да живиш да даш живот свом детету и да га чуваш.

Нентакери пошрвене. Било је часова кад је златна брада стварала о томе, али сад није смела на то ни да мисли.

Усури ућута, па онда настави:

*) Хиљада је код Мисираца најсретнији број.

— Али ако теби то све није ништа осим *њего*, његове успомене и љубави, ако ти нећеш да живиш због његова имена јер се сва твоја љубав само на њега уредсредила, онда — ако је то твоје осећање спрема њега у истини тако силно као што ти велиш, онда — ја се онда уздам баш у силу те љубави, па кад нећеш да будеш Аменијева из љубави наспрам њега, мораћеш бити наша баш из те љубави према твом умрлом мужу.

(наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ

Православље у Босни и Херцеговини. Написао П. М. Томић. Издање књижаре Мите Стајића. Београд 1898. 8^о стр. 112.

Пред нама је књига, која буди живо саучешће према потлаченом племenu српском у Босни и Херцеговини, не само у души људи преданих интересима својега народа, него — и у души свакога, који цени човечност и воли истински његов напредак.

Она износи у јасним бојама ту ужасну трагедију, што се већ 19 година одиграва међу нашом браћом у поменутих земљама, на штету њихове вере и народности, и на позор европској просвети и филантропији XIX века.

Бољењивом уму и срцу слободних људи садржана ове књиге учинила би се као неверица и они би желели да у теме вађу себи уверења. Али, непобитна, званична статистичка дата и поуздано, непосредно испитивање свега, што је описано, у вези са очајном одбраном народа у отаџбини и у европској штампи, — уверава нас, да је то страховита јава.

Писац ове књиге, како се даје видети из неколиких места исте, — сам је очима својим гледао јавну повреду религијске равноправности, слободе исповести и слободне мисли у Босни и Херцеговини, па се решио да изнесе своје „скице о једној мрачној и зверској управи, о једном тамном моменту Историје, о једној дипломатској заблуди, коју време треба да исправи, како неби била повод за нове политичке покрете и друштвене револуције“ (стр. 112).

Ми нећемо саопштавати садржину ове књиге у детаљима, јер би нам ваљало невисивати целе стране; боље је да се читаоци сами упознају са несрећном судбом Православља, Српства у Босни и Херцеговини читајући опис очевидца, из којег се се уверити, да бројна надмоћ српског племена у овим земљама још није стекла право на историску екзистенцију све због агитаторског дејства Аустрије и Рима; да православна вера не ужива никакве толеранције; да правда и закон властички постаје само за утврђавање и осигурање туђинскога интереса, да је државна власт склона чак и на јаван фалсификат у својим званичним документима (види особито стр. 76—82).

Ми ћемо само напоменути ове двоје: да Рим, који нас у Босни и Херцеговини тако наопако задужује својом интолеранцијом још има образа да у Србији тражи и нешто више од толеранције, у време, када јавно читује, да није напустио своју средње-вековну, тамну улогу у историји. То је једно. А друго је: да у Босни и Херцеговини истин-

ски траје борба за опстанак српског народа и православља. Једина девиза те борбе, што одјекује у сваком српском уму и срцу, може бити ова: *Око за око и зуб за зуб.*

С. М. В.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Антипатичан човек. Емил Готје доноси у једном француском часопису под насловом „Les antipathies physiologiques“ написе, који због своје особите теме заслужује да га саопштимо нашим читаоцима. Готје пише: Ви се налазите у салону; ту вам представе неког човека. Он је уљудан, пријатан — он вас обасне доказима своје пријатности. Ви можете само да кажете: Олиста, пријатан човек! Па ипак, кад он с нама у току конверзације сувише отворено разговара, наједанпут осетите неку одвратност; неки неодређени осећај вели вам да ћете добро учинити, ако се тога човека оканете. Он вам за то није с поља дао никаква повода, али ви не можете себи више ништа, тај вас осећај више не оставља.

Домаћица, која вам је тог човека представила, случајно опази, како сте променили своје држање према њему, те вас запита за узрок. Ви јој исказете своје осећаје, а пријатна домаћица узвикне: „Та то је чудновато! Ви га нисте никад у свом животу видели, не познајете га дакле а и сами велите да му не налазите никакве мане — па шта онда може бити узрок, да сте против њега?“ „То не знам али осећам, да ја никад не могу бити његов пријатељ; тај ме је осећај наједанпут обузео.“ Тако што — допстиће свако — дешава се у животу.

А код женских су такве инстинктивне појаве куд и камо чешће него код мушких. Могло би се рећи, да слаби пол има шесто чуло, које му омогућава, да завири у душу човека, кога пре никада у животу није видео. Једанпут ми је рекла једна моја пријатељица, кад ме је видела у друштву једног човека, кога она — то сам поуздано знао — није познавала: „Ја бих Вам саветовала, да се не дружите с тим човеком“. „Аха, дакле га познајете...“

— Боже сачувај.

— Па на чему, онда, оснивате ту своју сумњу?

— Ни на чем — он је на мене учинио рђав утисак; то ми је довољно.

Али то мени није било довољно и ја сам с тим човеком ступио у ужу везу. Али у скоро сам се морао сетити опомене своје пријатељице, јер осетљив материјални губитак беше последица мог вратког познанства са странцем.

Пошто је навео још неколико примера ове врсте, Готје тврди, да се такве антипатије у главном имају свести на разноликост темперамената, те наставља: У осталом ваљда сте опазили, да редовно дебели људи, из којих се, као што је познато, рекрутирају сангвинци, не могу трпети мршавих и обратно. Дебели су људи тешки, троми; мршави пак лаки, окретни. Што се мене тиче, да кажем, да ја не дајем никаква доказа за наведену теорију: ја имам неколико врло мршавих пријатеља, за које сам уверен, да према мени осећају највеће симпатије и да они врло добро знаду, да ја њима ништа зло не мислим.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Б У СТ Р А Н А.

* Најновије драме на берлинским позорницама за месец Септембар јесу „Стара мајка“ од Драјера и „Президент“ од Глегера.

* У Бечу је представљана с великим успехом нова драма „Вечна љубав“ од Бургхарда.

* „Созмopolis“ доноси у последњој свесци занимљиву студију „О Индији и Индусима“ из пера М. Милера. Ту се износе статистички подаци о браку у Индији. У 181. години било је у Индији 670.000 удовица испод 19 година старости. Обично се удају после десете, а жене до шеснаесте године.

* Дошао нам је до руку први број новог часописа што је крајем септембра почео излазити у Берлину, у издању О. Елзнера. Зове се „Позорница и живот“. Лист се штампа на веома финој хартији и испуњен је вредним и колорисаним сликама.

* Ових дана почели су излазити у Немачкој на два места: у Берлину и Штутгарту, два часописа са истим именом: „Ново столеће“. Оба се часописа одликују добром садржином и великом јестиноћом.

ИСКРИЦЕ ДУХА

Александер велики после нове победе свога оца изгледаше туробан. Упитан о томе одговори: „Бојим се неће ми огац ништа оставити да освајам.“

Аристотел упитан, зашто се човек добро осећа близу такве лепотице, одговори: „уштај слепца“.

Алкибијад куши по скупе паре једно вредно песето, и одсече му реп.

Његови пријатељи кудише га, и мишљаху да ће га цео свет због тога неговати. Алкибијад им одговори: „Па то баш ја и хоћу, док се Агињани забављају репом мога пса, заборавиће да траже од мене рачуна за моје политичко владање.“

Дионисије упита Аристина: зашто се философи улагују Владаоцима, а не Владаоци философима. „Зато — одговори овај — што философи знају шта им треба, а Владаоци то не знају.“

Аристина упитају, колико тражи за обучавање једног детета. „Хиљаду динара“, одговори он. „За име Божје, зашто толико много — мишљаше онај што пита — за ту суму могу једног роба да куним“. „Тада ћеш — додаде Аристина — имати два роба, једнога што куниш, а други ће бити твој син.“

Неко запита Аристина чиме су то одвојили философи од осталих људи. „Тиме — одговори овај — што кад не

би било закона, ми наш начин живота не би ни у чем променили“.

Неко блебетало досађиваше Аристотелу својим бесмисленим причама. „Зар те не изненађује то што чујеш?“ питаше га тај. „Што ме изненађује то је, што те моје уши слушају, кад имам ноге да побегнем.“

Бијас упитан која је најнакоснија и најопаснија животиња, одговори: „од дивљих — тиранин, а од питомих — ласкавац.“

Пријатељи Веранжерови нуђаху му министарство просвете. „Добро — одговори им — примићу се, ако ми буде слободно, да моје песме уведем као обавезну читанку у каквом девојачком институту“.

„Све што је моје носим собом“ казао је Бијас, кад је остављајући све што је имао побегао из отаџбине.

При једном ручку препирало се која је смрт најбоља. „Изненадна“ одговори Цезар.

„Са ових пирамида гледају на вас четрдесет векова“, говорио је Наполеон својим војницима у Мисиру.

„Научењаци и магарци у средину“, била је шаљива заповест Наполеонова, кад га је напала непријатељска коњица код Пирамида.

„Aut Caesar aut nihil“ (или Цезар или ништа), била је девиза Цезара Борџије.

„Волим овде бити први, него у Риму други“, казао је Цезар својим пратиоцима, на догледу села Поле.

„Волим младиће који поцрвене, него који побледе“ казала је Порција Като.

„Пријатељу — рече на издисају Шамфор Сију — ја најзад идем из овог света где срце мора или да се окамени или да пренукне.“

Корнелија мати Граха, представи једној пријатељици, која је била богато навићена, своја два бујна сина. „То је мој накит“ рече она.

„Па и ја сам сликар“ кажу да је узвикнуо Кореиџо пред сликом Рафаиловом.

„Сликајте ме, какав сам — казао је Кромвел, своме сликару; ако изоставите оживке у боре нећу вам ни једну пару платити.“

Кад је Кромвел улазио у Лондон један ласкавац учини га најљивим на гомиле сакупљена света. „Још би их било више — одговори Кромвел — кад би ме водили на вешала.“

У Београду продаје се лист само код продаваца на број.

САДРЖАЈ: „+“ (песма) — „Позориште у палаци“ (наставка) — „Што?“ (песма) — „Досаде у позоришту“ — „Лела Нештакера“ (наставка) — „Књижевност“ — „Занимљивости“ — „Белешке из књижевности и уметности“ — „Искрице духа“.

Власник Ст. М. Веселиновић. Штамп. Св. Николића об. венац бр. 2.—Београд. Уредник Ј. М. Веселиновић.